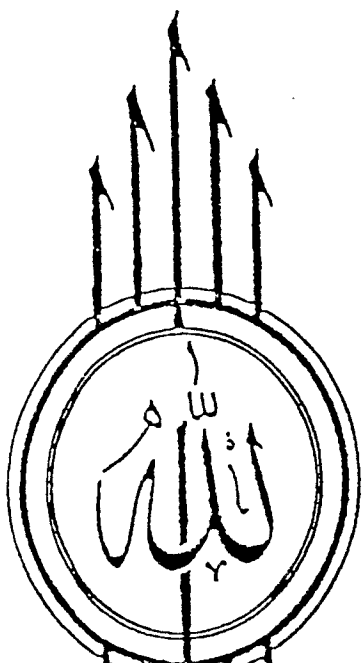


روزان طاعت آیت الله عظیم  
مستجاب است



عظیم



به نام خدا

# دانشگاه تربیت معلم تهران

دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی

پایان نامه کارشناسی ارشد فلسفه آموزش و پرورش

موضوع:

بررسی اندیشه های تربیتی برتراند راسل

۱۰ / ۱۲ / ۱۳۸۱

استاد راهنما:

دکتر میرعبدالحسین نقیب زاده

استاد مشاور:

دکتر علیرضا محمودنیا

محقق و گردآورنده:

حسین نجفی لنبر

سال ۸۲ - ۸۱

۴۵۶۵۶

رژمانت اطلاعات آرکائیوی ایران  
تبریز

" بسمه تعالی "

" دانشگاه تربیت معلم تهران "

دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی

گروه بنیادهای آموزش و پرورش

این پایان نامه تحت عنوان " بررسی اندیشه های تربیتی برتراند راسل " فیلسوف مشهور انگلیسی که به منظور دریافت درجه کارشناسی ارشد در رشته تاریخ و فلسفه آموزش و پرورش توسط آقای حسین نجفی لنبر تدوین شده است در جلسه ۸۱/۱۰/۲۴ در حضور هیات داوران پس از دفاع با نمره -/۱۸ و درجه عالی مورد تایید قرار گرفت /.

#### هیات داوران

استاد راهنما : جناب آقای دکتر میر عبدالحسین نقیب زاده

استاد مشاور: جناب آقای دکتر علیرضا محمود نیا

استاد داور داخلی : جناب آقای دکتر سید کاظم اکرمی

استاد داور خارجی : جناب آقای دکتر صمد موحک

مدیر گروه و نماینده تحصیلات تکمیلی دانشکده علوم تربیتی

تقدیم به:

- پدر و مادرم که «درس زندگی و محبت» را.....

- براردان و خواهرانم که «درس عشق و ایثار» را.....

- اساتید بزرگوارم که «درس خردورزی» را.....

- ..... به من آموختند.

بسمه تعالی

باتقدیر و تشکر از زحمات استاد بزرگوار جناب آقای دکتر نقیب زاده که با راهنمائیهای ژرفشان بنده را در این مسیر الهی گونه راهنمائی و هدایت کرده اند.

با تقدیر و تشکر از زحمات استاد مشاور جناب آقای دکتر محمودنیا که با نکته سنجیهای دقیقشان بنده را در پیمودن این راه نورانی یاری نمودند.

### چکیده تحقیق:

عنوان تحقیق ، بررسی اندیشه های تربیتی راسل فیلسوف شهیر انگلیسی است. هدف تحقیق ، استنتاج و معرفی اندیشه های ناب تربیتی راسل از اندیشه های علمی، فلسفی ، اجتماعی ... اوست. جالب اینجاست راسل پیش از آنکه یک مربی باشد یک فیلسوف است ، ولی نگارنده سعی کرده است از اندیشه ها و کتابهای ایشان استنتاج تربیتی کند به همین خاطر در فصل سوم که دربردارنده اندیشه های تربیتی راسل می باشد اشاره به مفهوم تربیت ، اصول تربیت ، روشهای تربیت و اهداف تربیت دارد.

البته لازم به یادآوری است قبل از اینکه اندیشه های تربیتی راسل بررسی شود ابتدا دیدگاههای فلسفی ( فصل دوم) ایشان مورد بررسی قرار گرفت ، چرا که شناخت راسل و انکار ایشان بدین وسیله مقدور بود.

اندیشه های تربیتی راسل (فصل سوم) دربردارنده:

- ۱- تربیت و مفهوم آن
- ۲- انواع تربیت که شامل تربیت اخلاقی ، جنسی و فکری است.
- ۳- اصول تربیت که شامل اصل آمادگی ، اصل فعالیت ، اصل دموکراسی و اصل آزادی است.
- ۴- روشهای تربیت که شامل بازی ، محبت ، تنبیه ، مباحثه و روش تحقیق است.

۵- اهداف تربیت که شامل سرزندگی ، جرات ، حساسیت، پرورش هوش،

فرهیختگی و تفکر انتقادی است و در متن به شرح و توضیح هر کدام پرداخته شده است.

سپس در فصل چهارم به نتیجه گیری و تحلیل اندیشه های تربیتی راسل پرداخته شده و حتی نقدهایی هم در مورد اندیشه های تربیتی ایشان صورت گرفته است. مهمترین نتیجه ای که از اندیشه های تربیتی راسل می توان گرفت این است که راسل یک « چارچوب تربیتی » که شامل سرزندگی ، جرات ، حساسیت و پرورش هوش است ، ارائه داده است و برخی آن را به عنوان « هدف رفتاری » در نظر گرفته اند.

## فهرست مطالب

عنوان	صفحه
<b>چکیده تحقیق</b>	
پیشگفتار	۱
زندگی نامه برتراند راسل	۴
<b>□ فصل اول: طرح تحقیق</b>	
۱-۱ تعریف و بیان مسئله تحقیق	۱۲
۱-۲ اهداف تحقیق	۱۷
۱-۳ فرضیه های تحقیق	۱۸
۱-۴ روش تحقیق	۲۰
۱-۵ محدودیت های تحقیق	۲۳
۱-۶ سابقه تحقیق	۲۶
<b>□ فصل دوم: بررسی اندیشه های فلسفی راسل</b>	
۲-۱ مفهوم فلسفه از دیدگاه راسل	۲۹-۵۵
۲-۲ فعالیت های فلسفی راسل با تاکید بر دیدگاه راسل	۳۰
۲-۲-۱ تفکر انتقادی	۳۳
۲-۲-۲ تحلیل	۳۳
۲-۲-۳ راسل به عنوان فیلسوف رئالیست جدید	۳۷
	۴۲



۵۱	۲-۴- راسل به عنوان فیلسوف تحلیلی
۵۶-۱۶۹	□ فصل سوم: بررسی اندیشه های تربیتی راسل
۵۷	۳-۱- تربیت و مفهوم آن از دیدگاه راسل
۶۵	۳-۲- انواع تربیت
۶۶	۳-۲-۱- تربیت فایده بخش
۶۹	۳-۲-۲- تربیت آرایشی
۷۱	۳-۲-۳- تربیت اخلاقی ( خلق و خوی)
۷۸	۳-۲-۴- تربیت جنسی
۸۶	۳-۲-۵- تربیت فکری
۹۳	۳-۳- اصول تربیت
۹۴	۳-۳-۱- اصل آمادگی
۹۷	۳-۳-۲- اصل فعالیت
۱۰۱	۳-۳-۳- اصل دموکراسی
۱۰۶	۳-۳-۴- اصل آزادی
۱۱۴	۳-۴- روش های تربیت
۱۱۵	۳-۴-۱- تفریح، بازی و سرگرمی
۱۱۸	۳-۴-۲- محبت
۱۲۵	۳-۴-۳- تنبیه

مرکز اطلاعات آراء علمای ایران  
 قم - خیابان آریا  
 قمپست آریا

۱۳۱	.....	۳-۴-۴- روش بحث و مناظره
۱۳۳	.....	۳-۴-۵- روش تحقیق و پژوهش
۱۳۷	.....	۳-۵- هدفهای تربیت
۱۳۸	.....	۳-۵-۱- سر زندگی و شادابی یا نیروی حیات
۱۴۰	.....	۳-۵-۲- دلیری، شجاعت و جرأت
۱۴۴	.....	۳-۵-۳- حساسیت
۱۴۷	.....	۳-۵-۴- هوش و پرورش آن
۱۵۲	.....	۳-۵-۵- فرهیختگی
۱۵۴	.....	۳-۵-۶- تفکر انتقادی
۱۶۳	.....	۳-۵-۷- تربیت و انضباط
۱۷۰-۱۸۸	.....	□ فصل چهارم: تحلیل و نتیجه گیری
۱۸۹	.....	پیشنهادهای تحقیق
۱۹۰	.....	منابع
۱۹۴	.....	چکیده انگلیسی

## پیشگفتار:

### به نام خداوند جان خرد      کزین برتر اندیشه برنگذرد

چنانکه میدانیم تعلیم و تربیت اساس و بنیاد جامعه را تشکیل میدهد و بدون تربیت صحیح جامعه نمی تواند به سرمنزل خوشبختی و موفقیت دست یازد. از این جاست که بسیاری از افراد از جمله دانشمندان، فیلسوفان، مربیان و حتی افراد عادی بر تعلیم و تربیت صحیح و سودی تاکید دارد. چرا که بدبختی و خوشبختی افراد جامعه در گرو تربیت و نظام صحیح آموزشی است؛ و کمترین غفلت در این مقوله صدمات جبران ناپذیری برای نسل بشر به همراه خواهد داشت به همین دلیل نگارنده وظیفه خود می داند که درباره تربیت و اثرات آن در جامعه سخن بگوید. در اینجا چون سخن در مورد اندیشه های تربیتی فیلسوف بزرگ انگلیسی است سعی شده است اندیشه های ایشان به طور نسبتاً منسجم و اصولی مورد بررسی و نقد قرار گیرد. به همین دلیل برای نمایاندن اندیشه های تربیتی ایشان در فصل اول تحت عنوان «گلیات طرح تحقیق» به تبیین مسئله تحقیق، اهداف تحقیق، فرضیه های تحقیق، روشهای تحقیق، محدودیتهای تحقیق و سابقه تحقیق پرداخت شد. در فصل دوم بیشتر مبانی فلسفی راسل مورد بررسی قرار گرفته است، چرا که بدون اشاره به اندیشه های فلسفی راسل نمی توان از سایر اندیشه های ایشان سخن گفت.

مع الوصف، با توضیحات بالا نکته اصلی و بنیادی در این تحقیق بررسی اندیشه های تربیتی راسل، به صورت منسجم و اصولی (فصل سوم) و همانطور که در متن آمده است تعلیم و تربیت از نظر راسل و افراد دیگر همانا ایجاد اندیشه باز و تفکر انتقادی در

افراد است و بدون تفکر انتقادی جامعه نه قادر به شناخت خود است و نه قادر به شناخت استعدادهای و توانائیهای خود، به همین دلیل یکی از مباحث بنیادی و بروز تعلیم و تربیت ایجاد « تفکر انتقادی » در افراد است.

محور اصلی بحث، تربیت، نظم و آزادی اندیشه است و این سه مقوله در ارتباطی تنگاتنگ با هم هستند آغاز زندگی بشر با فرایند تعلیم و تربیت است و در فرایند تعلیم و تربیت، نظم و تفکر انتقادی که دو مقوله بنیادی آن را تشکیل می دهد ایجاد می شود. در این نوشته سعی شده نظم و تفکر انتقادی به طور مفصل مورد بررسی قرار گیرد، چرا که بشر بدون نظم و انتقاد و تفکر نمی تواند به موفقیت دست یازد. البته به غیر از نظم و تفکر انتقادی به مفهوم فرهیختگی و جرات هم اشاره شده است که این چهار ویژگی از نظر نگارنده برای یک فرد دارای شخصیت ثابت و جامعه سالم لازم و ضروری است و این وظیفه تعلیم و تربیت و نظام آموزشی هر جامعه است که بتواند در افراد نظم، تفکر، فرهیختگی و جرات پرورش دهد. با ایجاد چنین ویژگیهای است که همان جامعه می تواند به موفقیت، تندرستی (روانی و جسمی) و صلابت دست یابد و امید آن است که نظام آموزشی و مربیان تربیتی بتوانند در دانش آموختگان خود نظم، تفکر، فرهیختگی و جرات ایجاد کند تا جامعه ای سالم و مفید داشته باشیم.

حسین نجفی لنبر

## زندگینامه و آثار راسل

# فصل اول: طرح تحقیق

۱-۱- تعریف و بیان موضوع تحقیق

۱-۲- اهداف تحقیق

۱-۳- فرضیه های تحقیق

۱-۴- روش تحقیق

۱-۵- محدودیت های تحقیق

۱-۶- سابقه تحقیق

## زندگی نامه برتراند راسل:

برتراند آرتور ویلیام راسل در ترلیک گونت<sup>۱</sup> به سال ۱۸۷۲ در خانواده اشرفی انگلستان متولد شد. والدین او در کودکی فوت شدند و مادر بزرگش عهده دار تربیت راسل شد با این حال موفق به دریافت درجه در ریاضیات و فلسفه در کالج تربیتی<sup>۲</sup> شد. او در خانه کسی (مادر بزرگش) که پیرزنی متدین و دارای عقاید بی چون و چرا (خشک) بود و هیچ گونه علاقه ای به فلسفه نداشت، تربیت شد که البته این محیط خانوادگی بر تربیت راسل تاثیر داشته، طوری که برخی «فیلسوف شکاک و سرکش بودنش» را ناشی از این امر می دانند.<sup>۴</sup>

راسل در کودکی درس های دبستان و دبیرستانی را در خانه آموخت، بعد از مدتی به دانشگاه کمبریج راه یافت و چنانکه اشاره شد در رشته های ریاضیات و فلسفه موفق به گرفتن درجه شد. او در جوانی به تحقیق و تفحص و تفکر دلبستگی زیادی داشت طوری که در سال ۱۹۰۰ به نوشتن کتاب «اصول ریاضیات» اقدام کرد. علاوه بر آن ایشان به همراه استادش آلفرد وایت هد توضیح کاملتری از این کتاب نوشت که به عنوان لاتینی Principia Mathematica (اصول ریاضیات) انتشار یافت.<sup>۶</sup> (۱۹۱۰-۱۳).

1-Trelleck,Gwent.

2-Trinity colle ye

3-<http://www.spartacus.School.net.co.uk/Turussell.htm>.p.1.2

۴-تاریخ فلسفه غرب، ص ۱

۶-تاریخ فلسفه غرب، ص ۲

۵-نگاهی به فلسفه آموزش و پرورش ص ۱۷۳-۱۷۲

او در اوایل قرن بیستم گرایش زیادی به کارهای سیاسی از خود نشان داد و وارد دنیای سیاست شد و در این میانه حتی وارد انجمن های سیاسی نظیر انجمن سوسیالیستی «جامعه فابین»<sup>۱</sup> شد. ولی باید توجه داشت که سوسیالیسم راسل بر خلاف سوسیالیست های زمان خود که تاکید روی نظارت حکومت بر اقتصاد، آموزش و پرورش، سیاست و... جامعه داشتند، اصراری بر این کار نداشت و شاید به خاطر همین خلق و خوی او (در رابطه با سوسیالیسم) از «روح سوسیالیسم» بیزار بود.<sup>۲</sup> در پی گیریهای سیاسی و به خاطر دیدگاه انسان گرایانه اش در مخالفت با جنگ (ویتنام) و همچنین به خاطر حس همدردی (هم تائری)<sup>۳</sup> با انسانهای بیگناه زمانی که در دانشگاه کمبریج تدریس می کرد، از کار برکنار شد. او در گیر و دار کارهای سیاسی به فعالیت های اجتماعی هم نظر می افکند چنانکه یکی از نخستین آثار اجتماعی او، «اصول بازسازی اجتماعی» (۱۹۱۶ که مصادف با سال برکناری ایشان از تدریس به خاطر کوشش های صلح خواهانه) است که به عقیده<sup>۴</sup>، یکی از بهترین دفاعیات شکل آنارشیستی نظریه سیاسی است.

چنانکه اشاره شد با آغاز جنگ جهانی اول، راسل به عنوان انسان طرفدار صلح و آرامش و مخالف جنگ با دولت انگلیس وارد عرصه عمل شد، و با زبان قلم و علم

<sup>۱</sup> -the Fabian society

<sup>۲</sup> -تاریخ فلسفه غرب، ص ۳ و ۲

<sup>۳</sup> -sympathy

<sup>۴</sup> -نگاهی به فلسفه آموزش و پرورش، ص ۱۷۳